

Yayın Geliş Tarihi : 17.09.2014
Yayın Kabul Tarihi : 01.06.2015
Online Yayın Tarihi: 25.12.2015

Dokuz Eylül Üniversitesi
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi
Cilt:30, Sayı:2, Yıl:2015, ss. 131-147

Üniversitelerin İl Ekonomisine Katkısı ve Öğrencilerin Tüketim Yapısı: Muş Alparslan Üniversitesi Örneği*

Mücahit ÇAYIN¹

Hüseyin ÖZER²

Öz

Bu araştırmanın temel amacı, Muş Alparslan Üniversitesi öğrencilerine uygulanan anketlerden elde edilen veriler ile üniversitenin gelir, istihdam ve harcama bakımından il ekonomisine yaptığı katkıyı ve öğrencilerin tüketim yapısını belirlemektir. Muş Alparslan Üniversitesi 2010-2011 eğitim-öğretim döneminde Muş İline 417 kişilik dolaysız istihdam ve 477 kişilik dolaylı istihdam olmak üzere toplamda 894 kişilik bir istihdam katkısı oluşturmuştur. Yine 11.075.394 TL dolaysız gelir katkısı ve 29.587.176 TL dolaylı gelir katkısı olmak üzere toplamda 40.662.570 TL gelir katkısı sağlamıştır. Genel olarak öğrencilerin ortalama tüketim eğilimi %97,1 (ortalama tasarruf eğilimi %2,9) ile yüksek olduğu anlaşılmıştır.

***Anahtar Kelimeler:** Muş Alparslan Üniversitesi, Marjinal Tüketim Eğilimi, Ortalama Tüketim Eğilimi*

***JEL Sınıflandırma Kodları:** D12, R11*

Contribution of Universities to The Economy of Provinces and Consumption Structure of Students: The Case of Muş Alparslan University

Abstract

The main purpose of this study is to analyze the impact of the Muş Alparslan University on the economy of the province in terms of income, employment and expenditure structure of students by using the data set obtained from surveys applied to the students of Muş Alparslan University. It has been observed that Muş Alparslan University has a contribution of 894 personnel recruitment in total, 417 direct and 477 indirect recruitment; besides, it has a contribution of 40.662.570 TL income in total, 11.075.394 TL direct and 29.587.176 TL indirect income. In general, average propensity to consume of the students is found high with the rate of 97,1% (average propensity to save 2,9%).

***Keywords:** Muş Alparslan University, Marginal Propensity to Consume, Average Propensity to Consume*

***JEL Classification Codes:** D12, R11*

* Bu makale, “Muş Alparslan Üniversitesi'nin İl Ekonomisindeki Yeri” isimli yüksek lisans tezinden yararlanılarak hazırlanmıştır.

¹ Araş. Gör., Batman Üniversitesi İİBF İktisat Bölümü, mucahit.cayin@batman.edu.tr

² Prof. Dr., Atatürk Üniversitesi İİBF Ekonometri Bölümü, hozer@atauni.edu.tr

1. GİRİŞ

Yükseköğretim kurumları olan üniversiteler buldukları bölgenin yerel ekonomisine gelir, istihdam ve harcama bakımından katkı sağlamaktadır. Üniversitelerin bu katkıları dolaysız, dolaylı ve uyarılmış istihdam ile gelir katkısı olmak üzere üç başlık altında toplanmaktadır (Atik, 1999: 99). Dolaysız (direkt) gelir katkısı, üniversitelerin akademik ve idari personeline yapmış olduğu maaş ve ücret ödemelerinden, Dolaysız (direkt) istihdam katkısı ise üniversitelerin akademik ve idari personel istihdamından oluşmaktadır (Erkekoğlu, 2000: 214).

Dolaylı gelir katkısı, üniversitelerin kendi personeli dışındaki kişi, kurum ve kuruluşlara yaptığı ödemeler ile üniversite öğrencileri tarafından yapılan harcamalar sonucu ortaya çıkan katkıdır (Görkemli 2009: 176). Dolaylı istihdam katkısı ise üniversiteler ile öğrenci harcamaları için mal ve hizmet sağlayan üretim sektörlerinin gelişmesi ile ortaya çıkan istihdam artışı olarak ifade edilmektedir (Erkekoğlu, 2000: 214). Dolaylı istihdam katkısının hesaplanması için, dolaylı gelir kaleminden elde edilen rakamlar ve kişi başına düşen hizmet üretim miktarından yararlanılmaktadır. Kişi başı hizmet üretim değeri ise ilgili yıldaki toplam hizmet üretim değerinin aynı yıldaki hizmet sektöründe istihdam edilen personel sayısına oranlanması sonucu bulunur. Daha sonra üniversitenin oluşturduğu toplam dolaylı gelir katkısının kişi başı hizmet üretim katkısına bölünmesiyle dolaylı istihdam katkısı hesaplanmış olacaktır (Görkemli 2009: 180).

“Keynesyen Çarpan Etkisi” olarak da ifade edilen uyarılmış katkılar ise dolaysız ve dolaylı katkılara bağlı olarak meydana gelen gelir ve istihdam artışını ifade etmektedir (Atik, 1999: 101). Temelinde “Keynesyen Çarpan Etkisi” olan bu katkı marjinal tüketim eğilimine bağlı olarak, yapılan harcamaların ekonomide kendisinden birkaç kat daha fazla gelir artışı meydana getiren katkıdır. (Tuğcu, 2004: 26).

Üniversite öğrencilerinin gelir ve harcama ilişkisinin analizi üniversitelerin yerel ekonomiye yaptığı katkının belirlenmesinde önem arz etmektedir. Zaten gelir-harcama ilişkisi iktisat teorisinin en çok uygulamalı çalışma konularından birisidir.

Bilindiği gibi, tüketicilerin talebini etkileyen birçok faktör vardır. Malların fiyatları, gelir, zevk ve tercihler, beklentiler, meslek, eğitim durumu ve yaş gibi faktörler bunlardan bazılarıdır (Yaylalı vd., 2011: 2). Tüketicinin fayda maksimizasyonunu yakalayabilmesi için sınırlı olan gelirini dikkate alması gerekmektedir. Sınırlı olan bu gelirin harcama grupları arasındaki dağılımı önemlidir (Özer vd., 2010: 232).

Diğer taraftan tüketiciler tarafından bir mal grubuna yapılan harcama o mal grubu üreticisinin gelirini oluşturmaktadır. Bu nedenle toplam tüketim harcamalarının mal grupları itibariyle dağılımı ve fiyat, gelir değişimleri karşısındaki hassasiyetinin belirlenmesi tüketicilerin yanında üreticileri de ilgilendirmektedir. Yani üreticiler fiyat, üretim ve pazarlama gibi politikalarını, tüketicilerin taleplerini hangi mallara yönlendirdikleri, gelir ve fiyatlarda meydana gelecek olası değişiklikler karşısında tüketim kalıplarında nasıl bir değişme olacağını tespit etmek kaydıyla belirleyebileceklerdir. (Özer, 1999: 4).

Dört bölümden oluşan bu çalışmanın amacı, Muş Alparslan Üniversitesi öğrencilerinin gelir-harcama ilişkilerini ortaya koymak ve üniversitenin il ekonomisine yaptığı katkıyı araştırmaktır. Giriş bölümünün ardından ikinci bölüm konuyla ilgili literatür özetini, üçüncü bölüm ise ekonometrik analiz ve ampirik bulguları ihtiva etmektedir. Dördüncü bölümde ise genel bir değerlendirme yapılarak çalışma sonlandırılmıştır.

2. LİTERATÜR ÖZETİ

İktisat literatürüne bakıldığı zaman yükseköğretim kurumlarının bölgesel kalkınma üzerine olan etkilerinin incelendiği çok çeşitli araştırmalar mevcuttur.

Özyaba (1999), Uludağ Üniversitesinin Bursa'nın gelişmesindeki etkisini araştırmıştır. Araştırma sonucunda üniversitenin 1525 akademik ve 2062 idari personel olmak üzere 3.587 kişiyi istihdam ettiğini ve üniversitenin 36.363 öğrencisinden yaklaşık 22.000 öğrencinin diğer illerden geldiğini tespit etmiştir. Özellikle diğer illerden gelen öğrencilerin talep ettiği konut, hizmetler, altyapı,

sosyal ve kültürel alanlar nedeniyle Bursa’da farklı bir yerleşme sisteminin oluştuğunu söylemiştir.

Atik (1999), Erciyes Üniversitesinin bölge ekonomisine olan katkısını incelediği çalışmasında, üniversitelerin yapmış olduğu katkıları dolaylı, dolaysız ve uyarılmış katkı olarak üç grupta toplamıştır. Çalışma sonucunda Erciyes Üniversitesinin toplam 7.675 kişiyi istihdam ettiğini ve ekonomiye toplam 13.706.000 TL katkı sağladığını belirlemiştir.

Benzer bir çalışmada Erkekoğlu (2000), Sivas Cumhuriyet Üniversitesinin yerel ekonomiye katkısını incelemiştir. Çalışmada üniversitenin bölgeye toplam 4.965 kişilik bir istihdam katkısı ile 15.400.000 TL gelir katkısı sağladığı sonucuna ulaşmıştır.

Tuğcu (2004), “Üniversitelerin Yerel Ekonomik Faaliyet Hacmine Katkıları: Nevşehir Örneği” isimli çalışmasında üniversitelerin yerel ekonomiye gelir ve istihdam etkilerini araştırmıştır. Çalışmada üniversitenin toplam istihdam katkısını 278 kişi ve uyarılmış gelir katkısını 13.646.000 TL olarak hesaplamıştır.

Yine Görkemli (2009), Selçuk Üniversitesinin Konya kent ekonomisine yaptığı etkileri araştırmıştır. Araştırma sonucunda üniversitenin 278.623.355 TL gelir katkısının ve 13.702 kişilik istihdam katkısının olduğunu belirtmiştir.

Dalğar vd. (2009), “Bölgesel Kalkınmada Yükseköğretim Kurumlarının Rolü ve Bucak Örneği” adlı çalışmalarında Bucak ilçesinde bulunan yükseköğretim kurumlarının ekonomik etkilerini incelemiştir. İlçede bulunan üç adet yükseköğretim kurumunun Bucak ilçesine 2008-2009 öğretim yılında yaklaşık olarak istihdam boyutunda 372 kişi, gelir boyutunda ise 45 milyon TL’lik bir katkısı olduğunu tespit etmişlerdir.

Üniversite öğrencilerinin il ekonomisine katkılarının yanında gelir-harcama ilişkilerini inceleyen çalışmalar da literatürde mevcuttur.

Tarı vd. (2006), Kocaeli Üniversitesi öğrencilerinin gelir ve harcama ilişkisini incelemiştir. Çalışmalarında 400 öğrenciye anket uygulamışlardır. Analiz sonucunda Kocaeli Üniversitesi öğrencilerinin aylık ortalama geliri 387.965 TL,

kız öğrencilerin aylık ortalama gelirleri 385.090 TL ve erkek öğrencilerin aylık ortalama gelirleri 390.840 TL olarak bulunmuştur. Öğrencilerin aylık ortalama tüketim harcamaları ise 377.107 TL olarak tespit edilirken, kız öğrencilerin aylık ortalama tüketim harcamaları 379.426 TL ve erkek öğrencilerin aylık ortalama tüketim harcamaları 374.787 TL olarak tespit edilmiştir.

Kaşlı ve Serel (2008), “Üniversite Öğrenci Harcamalarının Analizi ve Bölge Ekonomilerine Katkılarını Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma” adlı çalışmalarında Gönen Meslek Yüksekokulu öğrencileri üzerine anket uygulamışlardır. Çalışma sonucunda öğrencilerin bütçelerinin %23,35’ini barınma, ısınma, elektrik-su-tüp gaz ve iletişim giderleri için ayırdıkları görülmüştür. Öğrencilerin aylık bütçeleri içerisinde ortalama eğlence harcamalarının 56,09 TL ile birinci ve aylık ortalama giyim harcamalarının da 54,96 TL ile ikinci sırada olduğu anlaşılmıştır. Öğrencilerin aylık ortalama harcamaları içerisinde en fazla paya sahip harcama kaleminin eğlence harcamaları olmasının nedeni öğrencilerin önemli oranda genç yaşlarda olmasından kaynaklanabileceği ifade edilmiştir. Ayrıca çalışmalarında öğrenci harcamalarının 2006-2007 eğitim-öğretim yılında Gönen ekonomisine 3.622.950 TL gelir katkısı sağladığı belirlenmiştir.

Özer vd. (2010), “Atatürk Üniversitesi Öğrencilerinin Gelir-Harcama İlişkisi” adlı çalışmalarında 900 öğrenciye anket uygulamışlardır. Bu çalışmada öğrencilerin ortalama gelirlerinin 511.335 TL, ortalama harcamalarının 475.943 TL, ortalama tasarruflarının ise 35,392 TL olduğunu tespit etmişlerdir. Yine bu çalışmada öğrencilerin harcama gruplarının aylık ortalama gelir içindeki payları araştırılmıştır. Araştırma sonucuna bakıldığında; öğrencilerin genel olarak aylık ortalama gelirlerinin büyük bir kısmını gıda harcamalarına ayırdıkları görülmüştür. Gıda harcamalarını sırasıyla barınma, giyim-ayakkabı, ulaşım, eğitim-öğretim, haberleşme, kişisel bakım, alkollü içecekler, sigara ve tütün mamulleri, eğlence ve diğer şans oyunlarının takip ettiği belirlenmiştir.

Yaylalı vd. (2011), Selçuk Üniversitesi Seydişehir Meslek Yüksekokulunda öğrenim gören öğrencilerin gelir-harcama ilişkilerini tespit etmek için 564 öğrenciye anket uygulamışlardır. Analiz sonuçlarında toplam harcamalar içindeki

en büyük payın %32,55 ile gıda harcamalarına ait olduğu, %26,99 ile barınma harcamalarının ikinci sırada geldiği ve bu iki harcamanın öğrencilerin toplam harcamalarının yaklaşık %60'ını oluşturduğu belirlenmiştir. Daha sonra sırasıyla haberleşme, ulaşım, eğitim, kişisel bakım, giyim, kültür-eglençe ve şans oyunları geldiği tespit edilmiştir.

3. EKONOMETRİK ANALİZ VE BULGULAR

Bu bölümde ilk önce çalışma hakkındaki yöntem ardından ampirik bulgular ve dolaysız, dolaylı gelir ile istihdam katkıları verilmiştir. Son olarak da toplam tüketim tahminlerine yer verilmiştir. Giriş kısmında bahsi geçen ve “Keynesyen Çarpan Etkisi” ile ortaya çıkan uyarılmış katkıların belirlenmesi için Muş İline ait Marjinal tüketim eğiliminin hesaplanması gerekmektedir. Ancak marjinal tüketim eğiliminin hesaplanması için gerekli olan veriler 2001 yılından itibaren il ve bölge bazında yayınlanmaması nedeniyle üniversitenin il ekonomisine yaptığı uyarılmış katkıları hesaplanamamıştır.

3.1. Yöntem

Muş Alparslan Üniversitesi öğrencilerinin gelir-harcama ilişkisini ve üniversitenin il ekonomisine katkısını incelemeye çalışan bu çalışmanın verileri üniversitenin ilgili daire başkanlıklarından alınan bilgiler ve öğrencilere uygulanan anketlerden oluşmaktadır. Uygulanan bu anketlerde verilerin tam olarak alınması için açık uçlu soru sorma tekniğinden yararlanılmıştır. Çalışmanın anakütlesi Muş İli merkezinde bulunan 4.095 öğrenciden oluşmaktadır. Anakütleyi temsil edecek örneklem sayısı ise %5 önem seviyesinde ve %5 hata payıyla 351 olarak belirlenmiştir (surveysystem.com, 2011). Örneklem sayısı 351 olarak tespit edilmesine rağmen temsil gücünün yüksek olması ve bazı anketlerin eksik yanıtlanabileceği düşüncesiyle 500 öğrenciye anket uygulanmıştır.

Anketler Mayıs 2011’de paylaşım gösteren öğrencilerle bire bir görüşülerek yapılmıştır. Analiz edilmek amacıyla elektronik ortama aktarılan veriler sosyal bilimciler için yaygın olarak kullanılan SPSS Windows yazılım ve EViews programlarında detaylı olarak incelenmiştir.

3.2. Bulgular

Öğrencilerin aylık ortalama gelir, tüketim ve tasarrufları Tablo 1’de, harcama gruplarının öğrenci bütçesindeki payları ise Tablo 2’de verilmektedir.

Tablo 1. Gelir, Tüketim ve Tasarruflar

Ortalama Gelir	474,10 TL
Ortalama Tüketim	460,30 TL
Ortalama Tasarruf	13,80 TL
Ortalama Tüketim Eğilimi	% 97,10
Ortalama Tasarruf Eğilimi	% 2,90

Tablo 1’de Muş Alparslan Üniversitesi öğrencilerinin aylık ortalama gelirlerinin 474,10 TL, aylık ortalama tüketimlerinin 460,30 TL, aylık ortalama tasarruflarının ise 13,80 TL olduğu görülmektedir. Öğrencilerin aylık ortalama tüketim eğiliminin %97,1 ve aylık ortalama tasarruf eğilimlerinin ise %2,9 olduğu sunucuna ulaşılmıştır. Muş Alparslan Üniversitesinde 4.095 öğrenci eğitim görmektedir. Bu da ayda 1.884.928 TL harcama yapıldığını göstermektedir. 2010-2011 eğitim-öğretim yılı toplam 8 ay sürmüştür. Bu sayıyı da 8 ile çarptığımızda öğrencilerin bir yılda yaptığı harcama 15.079.424 TL olarak hesaplanmıştır. Bu rakamlar da üniversitenin il ekonomisine önemli bir katkı sağladığını göstermektedir.

Tablo 2. Harcama Gruplarının Gelir İçindeki Payları

Harcama Grupları	Öğrencinin Bütçesindeki Payı (%)
Barınma	27,1
Beslenme (Gıda ve Alkolsüz İçecekler)	26,5
Kültür, Eğitim ve Eğlence	18,5
Giyim ve Ayakkabı	7,7
Alkollü İçecekler ve Tütün Mamulleri	6,9
Ulaşım	5,5
Haberleşme	5,4
Sağlık	1,9

Tablo 2 incelendiğinde öğrencilerin aylık ortalama gelirlerinin %27,1’ni barınmaya ve % 26,5’ini beslenme harcamalarına ayırdıkları görülmektedir. Böylece bu iki harcamanın öğrencilerin toplam harcamalarının % 50’sinden fazla olduğu tespit edilmiştir. Daha sonra sırasıyla kültür-egitim ve eğlence, giyim-ayakkabı, alkollü içecekler ve tütün mamulleri, ulaşım, haberleşme ve sağlık harcamaları gelmektedir.

3.3. Dolaysız Gelir Katkısı

Muş Alparslan Üniversitesi, bünyesinde çalışan akademik ve idari personele ve diğer işçilere yaptığı maaş, ek ders ücretleri, işçi ücretleri ve yolluklar gibi ödemelerle Muş İli için direkt gelir katkısı oluşturmaktadır. Muş Alparslan Üniversitesinin 2010-2011 eğitim-öğretim dönemindeki direkt gelir katkısını hesaplamamız için 2010 yılının son altı aylık personel giderleriyle 2011 yılının ilk altı aylık personel giderlerini toplamamız gerekir. Muş Alparslan Üniversitesinin 2010 yılı Haziran sonu itibariyle 3.737.198 TL olan personel giderleri, yılsonunda 8.556.080 TL’ye ulaşmıştır. Yani 2010 yılının son altı aylık personel giderleri 4.818.882 TL’ dir. 2011 yılının ilk altı ayındaki personel giderleri ise 6.866.518 TL

olarak gerçekleşmiştir (alparslan.edu.tr, 2011). Bunu da 2010 yılının son altı aylık personel giderleriyle toplarsak 11.075.394 TL 2010-2011 eğitim-öğretim yılı personel giderlerini hesaplamış oluruz. Netice itibariyle, Muş Alparslan Üniversitesinin 2010-2011 eğitim-öğretim dönemindeki direkt gelir katkısı 11.075.394 TL'dir.

3.4. Dolaysız İstihdam Katkısı

Muş Alparslan Üniversitesinde çalışan akademik ve idari personel sayısı Muş İline dolaysız veya direkt istihdam katkısında bulunmaktadır. Muş Alparslan Üniversitesinde 2010-2011 eğitim öğretim yılında 318 akademik personel ve 99 idari personel çalışmaktadır (Muş Alparslan Üniversitesi Personel Dairesi Başkanlığı). Böylece üniversitenin direkt istihdam katkısı 417 kişidir.

3.5. Dolaylı Gelir Katkısı

Dolaylı gelir katkısı üniversitenin yaptığı bütçe harcamaları ve öğrenci harcamaları olmak üzere iki ayrı kalemden incelenmiştir. Ancak bütçe harcamalarından personel giderleri direkt gelir katkısı oluşturduğu için burada hariç tutulmuştur. Muş Alparslan Üniversitesinin 2010-2011 eğitim-öğretim yılında SGK giderleri, mal ve hizmet alım giderleri, cari transferler ve sermaye giderleri olmak üzere bütçe harcamaları 24.284.580 TL'dir (www.alparslan.edu.tr). Muş Alparslan Üniversitesi Mali İşler Daire Başkanlığından alınan bilgiler doğrultusunda bütçe harcamalarının yaklaşık %60'ı Muş ekonomisine yönelik olduğu belirlenmiştir. Buna göre bütçe harcamaları bazında üniversitenin ilk dolaylı gelir katkısı, $24.284.580 * 0.60 = 14.570.748$ TL civarındadır.

Muş Alparslan Üniversitesinin ikinci dolaylı gelir katkısının 15.079.428 TL ile öğrenci harcamaları olduğu daha önce bulunmuştur. Bu iki bileşeni topladığımızda üniversitenin 29.587.176 TL dolaylı gelir katkısı olduğu sonucuna varırız.

3.6. Dolaylı İstihdam Katkısı

Dolaylı istihdam katkısı dolaylı gelir katkısı üzerinden hesaplanır. Ancak bu hesabın yapılabilmesi için kişi başına düşen hizmet üretim miktarının da bilinmesi gerekir. Kişi başına hizmet üretim değeri de TÜİK 2010 yılı verilerine göre toplam 680.659.491.000 TL olan hizmet üretim değerinin Yine TÜİK 2010 yılı verilerine göre 10.985.000 kişi olan hizmetler sektörü toplam istihdam değerine bölünmesi sonucunda 61.963 TL olarak bulunmuştur (tuik.gov.tr, 2012).

Daha sonra dolaylı gelir katkısının ilk kalemi olan bütçe harcamaları sonunda ortaya çıkan dolaylı istihdam etkisini hesaplamak için 14.507.758 TL'lik dolaylı gelir, kişi başına hizmet üretim miktarı olan 61.963 TL'ye bölünmüştür. Buna göre, 2010-2011 eğitim-öğretim yılında bütçe harcamaları sayesinde dolaylı istihdam $14.507.758/61.963 = 234$ kişidir. Dolaylı gelir katkısının diğer kalemi olan öğrenci harcamalarından kaynaklanan dolaylı istihdam, öğrenci harcama rakamının ekonomide kişi başına düşen hizmet değerine bölünerek hesaplanmış ve öğrenci harcamalarından kaynaklı istihdamın $15.079.428/61.963 = 243$ kişi olduğu tespit edilmiştir. Toplam dolaylı istihdam katkısı ise, $234+243 = 477$ kişi olarak hesaplanmıştır.

Netice olarak Muş Alparslan Üniversitesinin 2010-2011 eğitim-öğretim yılında il ekonomisine yaptığı katkıyı bir bütün olarak değerlendirdiğimizde, 11.075.394 dolaysız gelir katkısı ve 29.587.176 dolaylı gelir katkısı olmak üzere toplamda 40.662.570 TL gelir katkısı sağladığı görülmüştür. Yine 417 kişi dolaysız istihdam, 477 de dolaylı istihdam olmak üzere toplam 894 kişilik istihdam katkısı oluşturduğu anlaşılmıştır.

3.7. Tüketim Modeli Tahminleri

Öğrencilerin toplam tüketim harcamaları ile gelirleri arasındaki ilişkiyi ortaya koyabilmek için toplam tüketim fonksiyonları tahmin edilmiştir. Toplam tüketim fonksiyonların tahmininde Keynes'in mutlak gelir hipotezinde belirttiği

$$\text{HARC} = \alpha + \beta \text{ GELİR} \quad (1)$$

biçimindeki doğrusal kalıp kullanılmıştır. Burada

HARC: Toplam tüketim harcamalarını

α : Otonom tüketim harcamasını (gelirden bağımsız tüketim)

β : Marjinal tüketim eğilimini

GELİR: Harcanabilir geliri göstermektedir.

Ekonometrik analizin ilk kısmında öğrenciler bir bütün olarak ele alınmak suretiyle toplam tüketim fonksiyonu (Model-1) tahmin edilmiş ve sonuçlar Tablo 3'te sunulmuştur.

Tahmin sonuçlarına bakıldığında, öğrencilerin otonom (gelire bağlı olmayan) aylık ortalama tüketim harcamalarının 93,328 TL olduğu görülmektedir. Öğrencilerin marjinal tüketim eğilimi ise 0,82'dir. Bu, öğrencilerin gelirinde 100 TL'lik bir artış olması durumunda 82,00 TL'sini tüketime ayıracıklarını ve 18,00 TL'sini ise tasarruf edeceklerini göstermektedir.

Ayrıca α , β katsayılarının P değerleri $< 0,05$ olduğu için istatistikî olarak %5 önem düzeyinde anlamlı oldukları görülmektedir. Benzer şekilde, $P (F\text{-ist.}) < 0,05$ olduğundan dolayı %5 önem düzeyinde model bir bütün olarak ta anlamlı bulunmuştur.

Ekonometrik analizin ikinci kısmında cinsiyetlere göre otonom tüketim harcamaları ve marjinal tüketim eğilimleri arasında fark olup olmadığı cinsiyeti temsilen kukla değişken kullanılarak oluşturulan

$$HARC = \alpha + \beta GELİR + \delta CINS + \gamma CINS * GELİR \quad (2)$$

$$CINS = 1 \quad \text{Kız öğrenci}$$

$$0 \quad \text{Erkek öğrenci}$$

model yardımıyla incelenmiş ve tahmin sonuçları Tablo 3'te sunulmuştur.

Modelde cinsiyet yerine 0 yazılırsa erkek öğrencilerin otonom tüketim harcamaları ve marjinal tüketim eğilimini gösteren tüketim fonksiyonu;

$$HARC = 116,82 + 0.74 GELİR$$

M. ÇAYIN – H. ÖZER

şeklinde olurken, cinsiyet yerine 1 yazılırsa kız öğrencilerin otonom tüketim harcamaları ve marjinal tüketim eğilimini gösteren tüketim fonksiyonu da;

$$\text{HARC} = 116,82 + 0.74 \text{ GELİR} - 43,43 + 0,14 \text{ GELİR}$$

$$\text{HARC} = 73,40 + 0.88 \text{ GELİR}$$

şeklinde bulunur.

Tahmin sonuçlarına bakıldığında, erkek öğrencilerin otonom tüketim harcamaları 116,82 TL ve marjinal tüketim eğilimi 0,74 iken, kız öğrencilerin otonom tüketim harcamaları 73,40 TL ve marjinal tüketim eğilimi 0,88'dir. Kız öğrencilerin marjinal tüketim eğilimi, erkek öğrencilerin marjinal tüketim eğiliminden 0,14 daha fazladır.

Yine δ , γ katsayılarının P değerleri > 0.05 olduğu için %5 önem düzeyinde istatistik bakımından anlamlı olmadıkları görülmektedir. Bu sonuç, kız ve erkek öğrencilerin gerek otonom tüketim harcamalarının gerekse marjinal tüketim eğilimlerinin matematiksel olarak farklı olsa bile istatistik bakımından bu farklılığın anlamlı olmadığını ifade eder. Yani, istatistik açıdan kız ve erkek öğrencilerin tüketim yapıları birbirinden farklı değildir. Ancak P (F-ist.) $< 0,05$ olduğundan model bütün olarak anlamlıdır.

Son olarak, barınma yerlerine göre öğrencilerin otonom tüketim harcamaları ve marjinal tüketim eğilimleri arasında fark olup olmadığı barınma yerini temsilen kukla değişken kullanılarak oluşturulan

$$\text{HARC} = \alpha + \beta \text{ GELİR} + \delta_1 D_1 + \delta_2 D_2 + \delta_3 D_3 + \gamma_1 D_1 * \text{GELİR} + \gamma_2 D_2 * \text{GELİR} + \gamma_3 D_3 * \text{GELİR} \quad (3)$$

$D_1=1$ Öğrenci özel yurttta kalıyorsa

0 Değilse

$D_2=1$ Öğrenci evde kalıyorsa (Yalnız veya ailesi, arkadaşları, akrabaları ile)

0 Değilse

$D_3=1$ Öğrenci kamu kurumlarının misafirhanesinde kalıyorsa

0 Değilse

model yardımıyla incelenmiştir. Yapılan tanımlamaya göre referans sınıf, Kredi ve Yurtlar Kurumunun yurtlarında kalan öğrencilerdir. Model tahmin sonuçları Tablo 3'te sunulmuştur.

Tahmin sonuçlarına bakıldığında, Kredi ve Yurtlar Kurumunun yurtlarında kalan öğrencilerin tüketim fonksiyonu;

$$\text{HARC} = \alpha + \beta \text{GELİR} = 173,93 + 0.61\text{GELİR}$$

evde kalan öğrencilerin tüketim fonksiyonu;

$$\text{HARC} = 173,93 + 0.61 \text{GELİR} - 136,06 + 0,24 \text{GELİR}$$

$$\text{HARC} = 37,87 + 0.85 \text{GELİR}$$

şeklinde bulunur.

Referans grubunu oluşturan Kredi ve Yurtlar Kurumunun yurtlarında kalan öğrencilerin otonom tüketim harcamaları 173,93 TL ve marjinal tüketim eğilimleri 0.61'dir. Barınma yerleri itibariyle öğrencilerin gerek otonom tüketim harcamaları gerekse marjinal tüketim eğilimlerinin farklı olup olmadıklarını gösteren katsayıların P değerlerine bakıldığında, sadece evde kalanların bu iki değer bakımından %5 önem düzeyinde istatistiki bakımından anlamlı farklılıklar gösterdiği tespit edilmiştir (D2 için P değeri = 0,0137 < 0,05 ve D2* GELİR için P değeri = 0.0402 < 0,05). Buna göre, evde kalanların otonom tüketim harcaması Kredi ve Yurtlar Kurumunun yurtlarında kalan öğrencilerinkine göre 136,06 TL daha düşük iken, marjinal tüketim eğilimleri 0,24 daha büyüktür. Yani evde kalan öğrencilerin gelirden bağımsız tüketim harcamaları 37,87 TL ve marjinal tüketim eğilimleri de 0,85'dir. Yine F'ye ait P değerine bakıldığında modelin bir bütün olarak anlamlı olduğu tespit edilmiştir (P (F-ist.)=0,0000 < 0,05).

M. ÇAYIN – H. ÖZER

Tablo 3. Tüketim Modeli Tahmin Sonuçları

Bağımlı Değişken		:HARC				
Yöntem		:En Küçük Kareler				
Gözlem Sayısı		:500				
Değişken	Model-1		Model-2		Model-3	
	Katsayı	P	Katsayı	P	Katsayı	P
C	93.32766	0.0002	116.8175	0.0021	173.9334	0.0002
GELİR	0.816273	0.0000	0.740558	0.0000	0.611670	0.0000
CINS			-43.42828	0.3844		
CINS*GELİR			0.138950	0.1660		
D1					15.10841	0.8392
D2					-136.0571	0.0137
D3					-47.96908	0.7663
D1*GELİR					0.256459	0.0938
D2*GELİR					0.236083	0.0402
D3*GELİR					0.555209	0.0756
R ²	0.350561		0.356312		0.473552	
F-ist.	268.8155		91.51996		63.22368	
P (F-ist.)	0.000000		0.000000		0.000000	

4. SONUÇ

Ankete katılan öğrencilerin aylık ortalama gelirleri 474,10 aylık ortalama harcamaları ise 460,30 TL olarak belirlenmiştir. Genel olarak öğrencilerin ortalama tüketim eğilimi %97,1 (ortalama tasarruf eğilimi %2,9) ile yüksek olduğu anlaşılmıştır.

Öğrencilerin barınma ve beslenme harcamaları toplam harcamalarının % 50'sinden fazla olduğu görülmüştür. Harcama gruplarının gelir içindeki paylarında kültür, eğitim ve eğlence harcamaları %18,5 ile beslenme harcamasından sonra geldiği anlaşılmıştır.

Tüm öğrencilerin otonom tüketim harcamalarının 93,328 TL ve marjinal tüketim eğilimi 0,82 olduğu görülmüştür. Kız ve erkek öğrencilerin gerek otonom tüketim harcamalarının gerekse marjinal tüketim eğilimlerinin matematiksel olarak farklı olsa bile istatistiki bakımından bu farklılığın anlamlı olmadığı belirlenmiştir.

Yapılan ekonometrik analiz sonucunda barınma yerleri itibariyle öğrencilerin gerek otonom tüketim harcamaları gerekse marjinal tüketim eğilimlerinde sadece evde kalanların bu iki değer bakımından %5 önem düzeyinde istatistiki bakımından anlamlı farklılıklar gösterdiği tespit edilmiştir

Muş Alparslan Üniversitesi 2010-2011 eğitim-öğretim döneminde Muş İline 417 kişilik dolaysız istihdam ve 477 kişi de dolaylı istihdam olmak üzere toplam 894 kişilik bir istihdam katkısı oluşturmuştur. Yine 11.075.394 TL dolaysız gelir katkısı ve 29.587.176 TL dolaylı gelir katkısı olmak üzere toplam 40.662.570 TL gelir katkısı sağlamıştır. Bu rakamlar üniversitenin il ekonomisine gelir ve istihdam noktasında önemli bir katkı sağladığını göstermektedir. Sonuç olarak üniversiteler kuruldukları bölgeye gerek üniversitenin yaptığı yatırımlar sayesinde olsun gerekse dışarıdan gelen öğrenci harcamalarıyla gerçekleşen kaynak transferi neticesinde olsun büyük bir ekonomik katkı sağlamaktadır.

KAYNAKÇA

ATİK, H. (1999), “Üniversitelerin Yerel Ekonomiye Katkıları: Teori ve Erciyes Üniversitesi Üzerine Bir Uygulama”, *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 15, 99-109.

DALĞAR, H., TUNÇ, H., KAYA, M. (2009), “Bölgesel Kalkınmada Yükseköğretim Kurumlarının Rolü ve Bucak Örneği”, *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(1), 39-50.

ERKEKOĞLU, H. (2000), “Bölge Üniversitelerin Yerel Ekonomiye Katkıları: Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Örneği”, *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 16, 211-230.

GÖRKEMLİ, H. N. (2009), “Selçuk Üniversitesi'nin Konya Kent Ekonomisine Etkileri”, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 22, 169-186.

<http://www.surveysystem.com/sscale.htm>, (01.04.2011).

<http://www.alparslan.edu.tr/>, (20.12.2011).

<http://www.tuik.gov.tr/Satis.do?metod=Giris>, (15.01.2012).

KAŞLI, M., SEREL, A. (2008), “Üniversite Öğrenci Harcamalarının Analizi ve Bölge Ekonomilerine Katkılarını Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma”, *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, (15) 2, 99-113.

ÖZER, H., AKAN, Y., ÇALMAŞUR, G. (2010), “Atatürk Üniversitesi Öğrencilerinin Gelir-Harcama İlişkisi”, *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 11(1), 231-249.

ÖZER, H. (1999), “Türkiye’de Hanehalkı Harcamalarının Doğrusal Harcama Sistemi Yaklaşımıyla Analizi”, *Yayımlanmamış Doktora Tezi*, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.

ÖZYABA, M. (1999), “Kentsel Gelişmede Üniversitenin Rolü Uludağ Üniversitesi ve Bursa”, *UMED 3.Geleneksel Mezunlar Buluşması*, Bursa. 1-6.

TARI, R., ÇALIŞKAN, Ş., BAYRAKTAR, Y. (2006), “Kocaeli Üniversitesi Öğrencilerinin Gelir ve Tüketim İlişkisi Üzerine Ekonometrik Bir İnceleme”, *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(1),168-179.

TUĞCU, C. T. (2004), “Üniversitelerin Yerel Ekonomik Faaliyet Hacmine Katkıları: Nevşehir Örneği”, 2. Kayseri Ekonomisi Sempozyumu, Kayseri, 20-37, www.geocities.ws/ceteris_tr2/t_tugcu.doc, (18.09.2011).

YAYLALI, M., ÖZER, H., DİLEK, Ö. (2011), “Selçuk Üniversitesi Seydişehir Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Gelir-Harcama İlişkisi ve Meslek Yüksekokulunun İlçe Ekonomisine Katkısı”, *ZKÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(13), 1-13.